

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ NÔNG NGHIỆP VÀ PTNT

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

NGUYỄN THỊ THU HIỀN

**NGHIÊN CỨU BIẾN ĐỘNG VÀ ĐỀ XUẤT
CÁC GIẢI PHÁP QUẢN LÝ SỬ DỤNG ĐẤT HỢP LÝ
HUYỆN TIÊN YÊN, TỈNH QUẢNG NINH**

**LUẬN ÁN TIẾN SĨ
CHUYÊN NGÀNH: QUẢN LÝ ĐẤT ĐAI**

HÀ NỘI - 2015

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ NÔNG NGHIỆP VÀ PTNT

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

NGUYỄN THỊ THU HIỀN

**NGHIÊN CỨU BIẾN ĐỘNG VÀ ĐỀ XUẤT
CÁC GIẢI PHÁP QUẢN LÝ SỬ DỤNG ĐẤT HỢP LÝ
HUYỆN TIÊN YÊN, TỈNH QUẢNG NINH**

CHUYÊN NGÀNH: QUẢN LÝ ĐẤT ĐAI

MÃ SỐ : 62 85 01 03

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

- 1. PGS.TS. PHẠM VỌNG THÀNH**
- 2. PGS.TS. NGUYỄN KHẮC THỜI**

HÀ NỘI - 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận án này là trung thực, khách quan và chưa từng dùng bảo vệ để lấy bất kỳ học vị nào.

Tôi xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận án đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong luận án đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Hà Nội, ngày tháng 2 năm 2015

Tác giả luận án

Nguyễn Thị Thu Hiền

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành công trình này, tôi nhận được sự giúp đỡ tận tình của lãnh đạo và các thầy, cô Bộ môn Trắc địa Bản đồ, Bộ môn Hệ thống thông tin đất - Khoa Quản lý đất đai, Ban Quản lý Đào tạo, Ban Giám đốc Học viện Nông nghiệp Việt Nam.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến:

+ PGS.TS. Phạm Vọng Thành - Trường Đại học Mở Địa Chất

+ PGS.TS. Nguyễn Khắc Thời - Học viện Nông nghiệp Việt Nam, những người thầy hướng dẫn hết mực nhiệt tình, đã chỉ dạy cho tôi, động viên tôi trong suốt quá trình thực hiện và hoàn thành luận án.

+ TS. Trần Quốc Vinh - Trưởng Bộ môn Hệ thống thông tin đất, TS Trần Trọng Phương - Trưởng Bộ môn Trắc địa Bản đồ, Khoa Quản lý đất đai, Học viện Nông nghiệp Việt Nam, đã giúp đỡ, tạo điều kiện trong quá trình thực hiện đề tài.

+ KS. Nguyễn Văn Long - Trung tâm Viễn thám Quốc gia, Bộ Tài nguyên và Môi trường đã giúp đỡ tôi trong quá trình xử lý dữ liệu ảnh.

+ Tập thể cán bộ Phòng Tài nguyên và Môi trường, Phòng Nông nghiệp, Phòng Thống kê, Ban Quản lý dự án rừng Tiên Yên, Hạt Kiểm lâm Tiên Yên, đã giúp đỡ tôi trong thời gian tôi nghiên cứu tại địa bàn.

+ Gia đình ông Hoàng Văn Tân - cán bộ địa chính xã Phong Dụ, ông Sển Văn Bảy - cán bộ địa chính thị trấn Tiên Yên đã tận tình giúp đỡ.

Xin bày tỏ lòng biết ơn tới bố, mẹ, chồng, các con, anh, chị và những người bạn đã động viên hỗ trợ tôi trong suốt quá trình thực hiện nghiên cứu này.

Tôi xin chân thành cảm ơn./.

Hà Nội, ngày tháng 2 năm 2015

Tác giả luận án

Nguyễn Thị Thu Hiền

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục chữ cái viết tắt	vi
Danh mục các bảng	vii
Danh mục các hình	ix
MỞ ĐẦU	1
1 Tính cấp thiết của đề tài	1
2 Mục tiêu nghiên cứu	3
3 Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài	3
4 Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	3
5 Những đóng góp mới của luận án	4
Chương 1 TỔNG QUAN VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU	5
1.1 Một số vấn đề lý luận về sử dụng đất	5
1.1.1 Khái niệm và vai trò của đất	5
1.1.2 Sử dụng đất và quản lý sử dụng đất	7
1.1.3 Nghiên cứu quản lý sử dụng đất đồi núi Việt Nam	7
1.2 Cơ sở khoa học về biến động sử dụng đất và lớp phủ	10
1.2.1 Khái niệm biến động sử dụng đất và lớp phủ	10
1.2.2 Những yếu tố ảnh hưởng đến biến động sử dụng đất và lớp phủ	12
1.2.3 Nghiên cứu biến động sử dụng đất, lớp phủ bằng tư liệu viễn thám và GIS	15
1.2.4 Hệ thống phân loại sử dụng đất và lớp phủ đối với tư liệu viễn thám	18
1.3 Sử dụng đất, biến động sử dụng đất trên thế giới và Việt Nam	18
1.3.1 Sử dụng đất và biến động sử dụng đất trên thế giới.	18
1.3.2 Sử dụng đất và biến động sử dụng đất ở Việt Nam	23
1.4 Tình hình nghiên cứu biến động sử dụng đất trên thế giới và Việt Nam	27
1.4.1 Tình hình nghiên cứu biến động sử dụng đất trên thế giới	27
1.4.2 Tình hình nghiên cứu biến động sử dụng đất ở Việt Nam	32

1.5	Nhận xét tổng quan tài liệu và định hướng nghiên cứu	35
1.5.1	Nhận xét tổng quan tài liệu	35
1.5.2	Giả thiết nghiên cứu của đề tài	36
Chương 2 PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU		43
2.1	Nội dung nghiên cứu	43
2.1.1	Điều kiện tự nhiên, tài nguyên và kinh tế xã hội khu vực nghiên cứu.	43
2.1.2	Đánh giá biến động sử dụng đất huyện Tiên Yên, tỉnh Quảng Ninh bằng công nghệ viễn thám và GIS	43
2.1.3	Phân tích ảnh hưởng của các yếu tố tự nhiên và xã hội đến biến động sử dụng đất huyện Tiên Yên tỉnh Quảng Ninh	43
2.1.4	Đánh giá tác động của biến động sử dụng đất đến thu nhập, việc làm và độ che phủ rừng trên địa bàn huyện Tiên Yên tỉnh Quảng Ninh	43
2.1.5	Đề xuất các giải pháp quản lý sử dụng đất hợp lý huyện Tiên Yên, tỉnh Quảng Ninh	44
2.2	Dữ liệu nghiên cứu	44
2.2.1	Dữ liệu ảnh vệ tinh	44
2.2.2	Dữ liệu bản đồ	44
2.2.3	Dữ liệu khác	44
2.3	Phương pháp nghiên cứu	45
2.3.1	Phương pháp thu thập số liệu	45
2.3.2	Phương pháp xử lý dữ liệu viễn thám	47
2.3.3	Phương pháp phân tích không gian trong GIS	48
2.3.4	Phương pháp phân tích hồi quy logistic đa biến	48
2.3.5	Phương pháp xử lý số liệu	52
Chương 3 KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN		55
3.1	Điều kiện tự nhiên và kinh tế xã hội huyện Tiên Yên tỉnh Quảng Ninh	55
3.1.1	Điều kiện tự nhiên huyện Tiên Yên tỉnh Quảng Ninh	55
3.1.2	Các nguồn tài nguyên	60
3.1.3	Tình hình kinh tế xã hội huyện Tiên Yên	63
3.1.4	Hiện trạng sử dụng đất huyện Tiên Yên	67

3.1.5	Đánh giá chung điều kiện tự nhiên và kinh tế xã hội huyện Tiên Yên	68
3.2	Đánh giá biến động sử dụng đất huyện Tiên Yên tỉnh Quảng Ninh bằng công nghệ viễn thám và GIS	70
3.2.1	Xử lý ảnh vệ tinh	70
3.2.2	Thành lập bản đồ sử dụng đất	78
3.2.3	Đánh giá biến động sử dụng đất giai đoạn 2000 - 2010 khu vực huyện Tiên Yên tỉnh Quảng Ninh	84
3.3	Ảnh hưởng của các yếu tố tự nhiên và xã hội đến biến động sử dụng đất	92
3.3.1	Mã hóa các biến trong mô hình hồi quy logistic	92
3.3.2	Ảnh hưởng của các yếu tố tự nhiên, xã hội đến biến động sử dụng đất khu vực Tiên Yên giai đoạn 2000 - 2005	95
3.3.3	Ảnh hưởng của các yếu tố tự nhiên, xã hội đến biến động sử dụng đất huyện Tiên Yên giai đoạn 2005 - 2010	99
3.3.4	So sánh ảnh hưởng của các yếu tố tự nhiên, xã hội đến biến động sử dụng đất huyện Tiên Yên	101
3.4	Tác động của biến động sử dụng đất đến thu nhập, việc làm và độ che phủ rừng trên địa bàn huyện Tiên Yên	103
3.4.1	Tác động của biến động sử dụng đất đến thu nhập và việc làm	103
3.4.2	Tác động của biến động sử dụng đất đến độ che phủ rừng và khả năng bảo vệ của lớp phủ đối với xói mòn	113
3.5	Đề xuất các giải pháp quản lý sử dụng đất hợp lý huyện Tiên Yên	116
3.5.1	Những căn cứ đề xuất các giải pháp quản lý sử dụng đất hợp lý huyện Tiên Yên, tỉnh Quảng Ninh	116
3.5.2	Đề xuất các giải pháp quản lý sử dụng đất hợp lý huyện Tiên Yên, tỉnh Quảng Ninh	116
	KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	120
1	Kết luận	120
2	Kiến nghị	121
	Danh mục các công trình đã công bố của tác giả liên quan đến luận án	122
	Tài liệu tham khảo	123
	Phụ lục	131

DANH MỤC CHỮ CÁI VIẾT TẮT

ACTMANG:	Tổ chức hành động vì sự phục hồi rừng ngập mặn Nhật Bản (Japanese Organization Action for Mangrove reforestation)
BĐ:	Bản đồ
C:	Hệ số xói mòn do ảnh hưởng của lớp phủ thực vật
DEM:	Mô hình số độ cao
DN:	Giá trị số
DTTN:	Diện tích tự nhiên
ICARGC:	Trung tâm Quốc tế nghiên cứu biến đổi toàn cầu (International Center for Advanced Research on Global Change)
KC:	Khoảng cách
FAO:	Tổ chức Nông lương thế giới
GIS:	Hệ thống thông tin địa lý
GPS:	Hệ thống định vị toàn cầu
GT:	Giao thông
LUCC:	Biến động sử dụng đất và lớp phủ
NDVI:	Chỉ số khác biệt thực vật
NN:	Nông nghiệp
PAM:	Chương trình lương thực thế giới
PNN:	Phi nông nghiệp
PCA:	Phân tích thành phần chính
QL:	Quốc lộ
SAM:	Dự án nghiên cứu hệ thống nông nghiệp miền núi
TNMT:	Tài nguyên môi trường
UBND:	Ủy ban nhân dân
UNDP:	Chương trình phát triển Liên hiệp quốc
USGS:	Cục Khảo sát Địa chất Hoa Kỳ (The United States Geological Survey)

DANH MỤC CÁC BẢNG

STT	Tên bảng	Trang
1.1	Hệ thống phân loại đất của USGS	19
1.2	Chu chuyển các loại đất toàn cầu 1990- 2005 (trung bình năm)	22
1.3	Hiện trạng và biến động đất nông nghiệp giai đoạn 2000 - 2013	24
1.4	Hiện trạng và biến động đất phi nông nghiệp giai đoạn 2000 - 2013	26
2.1	Số lượng phiếu điều tra tại điểm nghiên cứu	46
2.2	Các biến độc lập trong mô hình hồi quy logistic đa biến	50
3.1	Một số yếu tố khí hậu của huyện Tiên Yên từ năm 2000 - 2010	57
3.2	Thống kê các loại đất huyện Tiên Yên	60
3.3	Hiện trạng sử dụng đất huyện Tiên Yên năm 2010	68
3.4	Mô tả các lớp phân loại	73
3.5	Mẫu phân loại ảnh	74
3.6	Ma trận sai số phân loại ảnh năm 2000	75
3.7	Ma trận sai số phân loại ảnh năm 2005	76
3.8	Ma trận sai số phân loại ảnh năm 2010	77
3.9	Diện tích và cơ cấu các loại đất năm 2000, 2005 và 2010	80
3.10	Biến động các loại đất giai đoạn 2000- 2005	85
3.11	Biến động các loại đất giai đoạn 2005 - 2010	90
3.12	Mã hóa một số biến độc lập trong mô hình hồi quy	93
3.13	Kết quả kiểm tra đa cộng tuyến	95
3.14	Các thông số trong mô hình hồi quy giai đoạn 2000 - 2005	96
3.15	Các thông số trong mô hình hồi quy giai đoạn 2005 - 2010	99
3.16	Ảnh hưởng các biến độc lập đến biến động sử dụng đất	102
3.17	Các loại hình sử dụng đất của các hộ điều tra	104
3.18	Biến động sử dụng đất của các hộ điều tra	105
3.19	Nguồn thu nhập của các hộ gia đình năm 2010	107
3.20	Lý do tăng thu nhập của hộ gia đình	108

3.21	Cơ cấu thu nhập của hộ nhóm 2	111
3.22	Thay đổi về việc làm giai đoạn 2000-2010	112
3.23	Giá trị hệ số C năm 2000 và 2010	114